

MEDŽIDA SELMANOVIĆ (1937–2009) I NJEN DOPRINOS OSMANISTICI – POVODOM PETNAESTO- GODIŠNJICE SMRTI

Apstrakt

U ovom radu su, u povodu petnaestogodišnjice smrti Medžide Selmanović, prezentirani biografski podaci, kao i informacije o njenom tridesetšestogodišnjem radu u Orijentalnom institutu u svojstvu arhiviste u stručnim zvanjima arhiviste-turkologa i višeg arhiviste, potom u svojstvu istraživača-osmaniste te istraživača-saradnika-osmaniste, u kojem ostaje do odlaska u penziju 2002. godine. Uz redovne poslove u arhivu Orijentalnog instituta, Medžida Selmanović je veći dio svoga radnoga vijeka posvetila stručnoj obradi deftera i prijevodu osmanskih historijskih izvora. Uz radove sa historijskom tematikom, objavila je i nekoliko značajnih radova iz oblasti diplomatike i paleografije, te islamske umjetnosti i islamske minijature. Priložena bibliografija radova ove autorice omogućuje potpuniji uvid u njen istraživački rad.

Ključne riječi

Medžida Selmanović, Orijentalni institut, arhiv, defteri, diplomatika, islamska umjetnost

MEDŽIDA SELMANOVIĆ (1937–2009) AND HER CONTRIBUTION TO OTTOMAN STUDIES – ON THE 15TH ANNIVERSARY OF HER DEATH

Abstract

On the occasion of the fifteenth anniversary of the death of Medžida Selmanović, this paper presents the biographical data, as well as information about her thirty-six years of work at the Oriental Institute as an archivist, where she held the professional title of an Archivist-Turkologist and Senior Archivist, then of Researcher-Ottomanist, and finally of Researcher-Associate-Ottomanist, which she kept until her retirement in 2002. In addition to her regular duties in the Oriental Institute archives, Medžida Selmanović devoted most of her working life to the scholarly processing of defters and translation of Ottoman historical sources. Apart from works on historical themes, she published several significant works in the field of diplomatics and palaeography, as well as Islamic art and miniatures. The attached bibliography of this author's publications provides a more complete insight into her research.

Keywords

Medžida Selmanović, Oriental Institute, archive, defters, diplomatics, Islamic art

Biografski podaci

Medžida (Šefkije) Selmanović rođena je u Sarajevu 12. marta 1937. godine. U rodnom gradu završila je osnovnu i srednju školu. Po završetku gimnazije upisala je studij turskog, arapskog i perzijskog jezika na Odsjeku za orijentalistiku Filozofskog fakulteta u Sarajevu, koji je završila 19. 6. 1963. godine i stekla zvanje profesora turskog jezika sa književnošću.¹ U oktobru 1966. godine zasnovala je radni odnos na Orijentalnom institutu na mjestu arhiviste-turkologa. Pred Ispitnom komisijom Arhiva BiH (17. jula 1969. godine) položila je ispit za stručno zvanje arhivist,² dok joj je Komisija za polaganje stručnih ispita i sticanje viših zvanja Arhiva BiH (27. marta 1977. godine) dodijelila zvanje viši arhivist.³ Na Sveučilištu u Zagrebu 1971. godine upisala je postdiplomski studij arhivističko-bibliotekarskog smjera te odbranom magistarskog rada *Berat kao diplomatska vrsta u turskoj arhivistici* 30. 6. 1977. stekla zvanje magistra znanosti iz Arhivistike.⁴ Voditelj rada je bio akademik prof. Nedim Filipović.⁵ Komisiju za ocjenu rada sačinjavali su: akad. prof. Nedim Filipović, prof. Hamid Hadžibegić,⁶ dr Ivan Beuc⁷ i Božo Težak.^{8,9} Naučno zvanje asistent istraživač-osmanista stekla je

- 1 Arhiv Orijentalnog instituta – Personalni dosje, (dalje: AOIS-PD), „Prepis diplome o završenom studiju drugog stupnja na Filozofskom fakultetu u Sarajevu“, Sarajevo, 25. IV. 1964.
- 2 AOIS-PD, „Uvjerenje Arhiva BiH“, br. 02-315/2“, 22.7.1969. U potpisu predsjednik Ispitne komisije Slavko Mićanović, bez svojeručnog potpisa.
- 3 AOIS-PD, „Uvjerenje Arhiva BiH“, br. 02-540/1“, 23.3.1977. U potpisu, predsjednik Komisije Božo Madžar, svojeručno potpisan. Uz Uvjerenje priloženo službeno obavještenje Arhiva BiH, br. 02-224/1-77 o dodijeljenim zvanjima „viši arhivist“ Fehimu Spahi i Medžidi Selmanović. U potpisu sekretar Komisije Lemana Tadić, svojeručno potpisana.
- 4 AOIS-PD, „Uvjerenje Centra za postdiplomski studij Sveučilišta u Zagrebu“, br. X-18/c-100, Zagreb, 18. srpnja 1977.
- 5 Janković, 1985, 13-16; *Okrugli sto Naučno djelo Nedima Filipovića*, Enver Redžić (ur.), ANUBiH, Sarajevo 2000. Vidjeti bibliografiju radova: Kupusović, 1985, 221–228.
- 6 Bavčić, Hadžibegić, 2004, 351–354; Pelidija, 2020, knj. 2, 171–183; Maslo i Hatibović, 2022, 169–186.
- 7 BEUC, *Hrvatski biografski leksikon (1983–2024)*, mrežno izdanje
- 8 Plenković, Težak, 2007, 20–31.
- 9 Posebnu zahvalnost dugujem kolegi Ameru Masli koji mi je skrenuo pažnju na online katalog Muzejskog dokumentacijskog centra u Zagrebu u kojem je pohranjena Zbirka magistarskih radova i doktorskih

1985. godine, te potom i zvanje istraživač-saradnik-osmanista 1999. godine, u kojem je ostala do odlaska u penziju koncem 2002. godine. Umrula je u Sarajevu 10. marta 2009. godine.

Uz redovne poslove u Arhivu Orijentalnog instituta, Medžida Selmanović je veći dio svoga radnoga vijeka posvetila stručnoj obradi deftera (katastarskih knjiga).¹⁰ Zajedno sa dr. Ademom Handžićem¹¹ obradila je *Opširni popis Zvorničkog sandžaka iz 1548. godine*,¹² a *Defter za Bosanski sandžak iz 1528-1530*¹³ obradila je samostalno.

Objavila je nekoliko značajnih radova iz oblasti osmanske diplomatike i paleografije,¹⁴ koji su postali nezaobilazna literatura u ovoj oblasti, na bosanskom jeziku. Pisala je i radove koji obrađuju teme iz islamske umjetnosti, s akcentom na minijature.¹⁵

Rad u Arhivu Orijentalnog instituta

Arhiv Orijentalnog instituta je nastao iz Turskog arhiva Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine. Uredbom Vlade NR BiH o Orijentalnom institutu, u Članu 6. navodi se da u sastav Orijentalnog instituta, pored Turskog arhiva iz Zemaljskog muzeja, ulaze i „zbirke orijentalnih knjiga i rukopisa,”¹⁶ kao i „sav orijentalno-arhivski materijal, koji se

disertacija, te kolegici Snježani Radovanlija Mileusnić, knjižničarskoj savjetnici MDC-a koja mi je nesebično izašla u susret i ustupila podatke za magistarski rad Medžide Selmanović i sastav komisije koja je ocijenila njen rad. <https://katalog.mdc.hr/hr/Predmet/23857/7> (pristup 22.08.2024).

- 10 Više o terminu defter i radu na defterima u: Šabanović, 1964, 615; Aličić, 2000, iii-xxxvii; *Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*, Mostar, 2008, 260; Gačanin, 2023, 24–25.
- 11 Više o djelu Adema Handžića u: *Djelo dr. Adema Handžića: Zbornik radova sa znanstvenog simpozija* (Tešanj, 15. i 16. 12. 2006. godine), Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, Tešanj 2008; Filipović, 2016, 399–402. Vidjeti bibliografije radova: Bavčić, 1999, 191–199; Bavčić, 2007, 193–203.
- 12 Grozdanić, 1976, 22.
- 13 AOIS-PD, „Prijava na Konkurs za reizbor u zvanje istraživač-saradnik-osmanista“, br. 02-80/99, Sarajevo, 26 maja/svibnja 1999.
- 14 Selmanović, 1978, 115–129; Selmanović, 1986, 169–209.
- 15 Selmanović, 1984, 295–299; Selmanović, 1991, 383–392. Isti rad objavljen u: *Behar* XXIII/121, 2014, 63–65.
- 16 Uredba o Orijentalnom institutu, *Službeni list NRBIH* VI/20, Sarajevo, 20. maja 1950.

nalazi u Državnoj arhivi NRBiH...“¹⁷ Ovom Uredbom je započeo rad Orijentalnog instituta, te potom i rad institutskog Arhiva koji je prvobitno bio raspoređen u Arhivsko-istorijsko odjeljenje sa Turskim arhivom,¹⁸ kasnije preimenovano u Odjeljenje za osmanistiku,¹⁹ Odjeljenje za dokumentaciju,²⁰ Odjeljenje za biblioteku i dokumentaciju te od 2014. ponovo u Odjeljenje za dokumentaciju.²¹

Do zasnivanja radnog odnosa Medžide Selmanović i Fehima Spahe u oktobru 1966. godine, u Arhivu Orijentalnog instituta značajan dio radnog vijeka proveli su poznati orijentalisti/osmanisti: Muniba Spaho,²² dr. Ahmed Aličić²³ i dr. Džemal Čehajić,²⁴ na čelu sa profesorom Hamidom Hadžibegićem,²⁵ koji je bio šef arhivističkog odjeljenja u novoosnovanom Orijentalnom institutu.

Medžida Selmanović je posao arhiviste, te potom i višeg arhiviste, obavljala do kraja 1985. godine, kada je izabrana u naučno zvanje asistent-istraživač osmanista pri Odjeljenju za dokumentaciju Orijentalnog instituta.

Nepune dvije decenije rada u Arhivu, Medžida Selmanović je zajedno sa kolegom Fehimom Dž. Spahom²⁶ (1943–1993) radila na obradi obimne arhivske, originalne, mikrofilmovane i fotokopirane građe.²⁷ Pojedinačni dokumenti su inventarisani, izrađivana su regesta za svaki pojedinačni predmet, te hronološke i tematske

17 Isto.

18 Opširnije: Hadžibegić, 1961, 205.

19 Opširnije: Spaho, 1976, 45.

20 Zlata, 2015, 10.

21 Isto, 16.

22 Korkut-Spaho – Šiljak, 1999, 75–104; Kasumagić, 2008, 63.

23 Nametak, 2014, 7–9; Kasumović, 2016, 17–22; Husić, 2016, 23–30; Duranović, 2016, 31–35. Vidjeti bibliografiju radova: Kasumović – Bavčić, 2014, 261–269.

24 Opširnije: Beglerović, 2016–2017, 13–29; Gačanin, 2019, 350–359. Vidjeti bibliografiju radova: Bavčić, 2012, 461–466.

25 Maslo – Hatibović, 2022, 172.

26 Nametak, 1995, 9–11.

27 Osim originalne arhivske građe Orijentalnog instituta koja je uništena 17. maja 1992. godine tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu, stradale su i inventarske knjige sa registama, na čijoj su izradi godinama radili Muniba Spaho, Ahmed Aličić, Džemal Čehajić, Fehim Dž. Spaho i Medžida Selmanović. Više: Maslo, 2023, 60. Vidjeti i bilješke 16, 17 i 18.

kartoteke, kao i kartoteke za vlastita imena i geografske pojmove.²⁸ Sva ova građa je bila podloga za nastanak brojnih naučnih studija, u svijetu priznatih osmanista.²⁹ U ediciji *Monumenta Turcica Historiam Slavorum Meridionalium Illustrantia* do danas je objavljeno 13 izdanja nastalih upravo na ovoj arhivskoj građi, nažalost, u nepovrat izgubljenoj 17. maja 1992. godine.³⁰ Značajan broj izdanja i radova zasnovanih na arhivskoj građi Arhiva Orijentalnog instituta objavljen je u ediciji *Posebna izdanja* i u časopisu *Prilozi za orijentalnu filologiju*.³¹ Osim historičara-osmanista, dokumente Vilajetskog arhiva koji su do agresije na Bosnu i Hercegovinu čuvani u Orijentalnom institutu koristili su i drugi istraživači i objavljivali brojne radove na osnovu te građe.

Tokom svih godina rada na obradi različite historijske građe, Medžida Selmanović je savladala čitanje osmanskog jezika, te tako otvorila vrata naučnom pristupu i obradi osmanskih dokumenata, njihovom „dešifriranju“ i prevođenju. Rezultati njenog rada, djelimično prezentirani u radovima objavljenim u časopisu *Prilozi za orijentalnu filologiju*, predstavljaju značajan doprinos istraživanju historije Bosne pod osmanskom upravom.

Istraživački rad

U radu Medžide Selmanović posebno se ističe njen doprinos obradi i prevođenju defterâ i sidžila, te istraživanjima iz oblasti diplomatike i paleografije. Zapaženo je njeno interesovanje za islamsku umjetnost i minijaturu osmanskog perioda do kraja XVI stoljeća, ispoljeno u nekoliko kraćih radova.

Zajedno sa dr. Ademom Handžićem, obradila je i izvršila naučnu transliteraciju osmanskog originala izvora *Opširni popis Zvorničkog sandžaka iz 1548. godine*.³² Detaljnije podatke o radu na ovom defteru

28 O sadržaju Arhiva prije stradanja 17. maja 1992. godine, opširnije: Spa-ho, 1976, 48-51.

29 Isto, 55.

30 Opširnije: Filipović, 1992, 30–31; Nametak, 1994, 29–30; Riedlmayer, 2001, 274, 282, 283, 284; Riedlmayer, 2002, 112, 123, 124; Gazić, 2015, 18–22.

31 Vidjeti bibliografiju: Bavčić – Hatibović, 2021.

32 AOIS - Arhiv Orijentalnog instituta UNSA, Sarajevo – Acta Ottomanica, Inv. No. 22/OIS St. Prev. OIS 3/a-g, transliteracija Detaljnog popisa Zvorničkog sandžaka iz 1548. godine. 7 fascikala uvezanih (a-g) = pp. 1-1141. Pročitala i priredila mr Medžida Selmanović, 1978 (na naslovnoj

saznajemo iz njene *Bibliografije*, priložene uz prijavu na *Konkurs za reizbor u zvanje istraživač-saradnik-osmanista*,³³ u kojem pojašnjava da je rad na defteru „započet na osnovu latiničkog prepisa koji se nalazi u Arhivu B-H u Sarajevu dok se ne pribavi snimak originala iz Arhiva u Istanbulu.“ Još nekoliko navoda, ponuđenih široj čitalačkoj javnosti, o radu na ovom defteru sadrže i objavljeni članci u časopisima *Biljeg Srebrnika*³⁴ i *Baština Sjeveroistočne Bosne*.³⁵

Slijedeći defter, *Defter za Bosanski sandžak iz 1528-1530.*, koji je obrađivala samostalno, završila je najvjerovatnije koncem 2002. godine.³⁶ Njen prijevod ovog deftera u rukopisu pohranjen je u Arhivu Orijentalnog instituta u Sarajevu.³⁷ Vrijednost tog posla ogleda se u činjenici da je prijevod deftera u rukopisu poslužio istraživačima kao važan historijski izvor. Za svoje radove su ga koristili, između ostalih, i Jusuf Mulić³⁸ i Fazileta Hafizović.³⁹

U *Izveštaju o radu na Defteru za Bosanski sandžak (1528-1530)* do kraja marta 1999. godine,⁴⁰ koji je podnijela Naučnom vijeću

strani). Uporedi sa bilješkom 12.

- 33 AOIS-PD, „Prijava na *Konkurs za reizbor u zvanje istraživač-saradnik-osmanista*“, br. 02-80/99, Sarajevo, 26 maja/svibnja 1999.
- 34 Opširni defter Zvorničkog sandžaka iz 1548. godine: original u Bašbakanlik Aršivi u Istanbulu, Tapu Tahrir Defter No. 260 (BBA TD 260), prevela mr. Medžida Selmanović, *Biljeg Srebrnika* 2, Srebrenik 2004, 54–87.
- 35 Bećarević, 2013, 72. (Bilješke 5 i 6 :“ /popis Zvorničkog sandžaka 1548. godine, rukopis Medžide Selmanović/“ i 73 (Bilješka 7 : „sve podatke vezane za popis 1548. godine, dobio sam od Medžide Selmanović iz Sarajeva...“)
- 36 AOIS-PD, „Odluka o prestanku Ugovora o radu“, br. 03-116/02, Sarajevo, 31.12.2002., prema kojoj je „dana 16.08.2002. sklopila (...),“Ugovor o radu na određeno vrijeme do 31.12.2002. (do završetka projekta Defter za Bosanski sandžak iz 1528.-30. godine)“.
- 37 AOIS UNSA – Acta Ottomanica, Inv. No. 20/OIS St. Prev. 1/a-g, prijevod Detaljnog popisnog deftera Bosanskog sandžaka 1528-1530. Uneseno u djelovodni protokol Orijentalnog instituta 2003. godine, pod brojem 02-24/03-03-02-2003, 7 fascikla (a-g) = pp. 1-1092. Prevela i priredila Medžida Selmanović.
- 38 Mulić, 2001, 40.
- 39 Hafizović, 2010, 239. (Bilješka 42: BOA, TD No. 157. Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1528-30. god., prijevod Medžide Selmanović, u rukopisu).
- 40 AOIS-PD, „Izveštaj o radu na Defteru za Bosanski sandžak (1528-1530) do kraja marta 1999. godine“, Sarajevo, 30.03.1999. (Izveštaj

Orijentalnog instituta (30.03.1999), navela je da se „obrada ovog deftera vrši sa fotokopija, a original (...) nalazi u Arhivu Predsjedništva vlade u Istanbulu (KOD TD 157),“ te da sadrži: hassove padišaha, hassove sandžakbega Bosne, zeamete sandžaka Bosne i timare sandžaka Bosne.

Nadalje, u istom *Izveštaju* iznosi podatke kako originalni defter ima 1.080 stranica, dok prijevod na bosanski jezik ima oko 2.500 stranica teksta. Ukazuje na poteškoće sa kojima se susretala tokom čitanja teksta zbog mrlja na fotokopijama i, pri tom, ističe da je nužno ponoviti snimanje desetak stranica sa originalnog deftera. Pored navedenog pojašnjava svoje opredjeljenje za transliteraciju originalnih geografskih pojmova i ličnih imena, koje je u bilješkama navodila uporedo, originalno ispisane pojmove u defteru i pojmove prema današnjoj upotrebi (npr. Dlamoč/Glamoč ili Istipan/Stipan). Pri tom navodi da su pojmovi koji su se odnosili na administrativne, vojne i vjerske funkcije, kao i za nazive zanata u prijevodu transliterirani u skladu sa originalnim nazivima, te da je stoga za planirano objavljivanje prijevoda deftera predviđena izrada pratećeg rječnika termina za spomenute funkcije, kao i za nazive zanata. U najnovije vrijeme na Orijentalnom institutu vrše se pripreme za objavljivanje prijevoda navedenog deftera.

U Referatu *Komisije za pripremanje prijedloga za izbor u zvanje asistent-istraživač osmanista u Odjeljenju za dokumentaciju*,⁴¹ od 16. decembra 1985. godine, koji potpisuju eminentna imena iz oblasti osmanistike dr. Fehim Nametak,⁴² mr. Ešref Kovačević⁴³ i Salih Trako,⁴⁴ nalazimo podatak da je Medžida Selmanović započela rad na bosanskom defteru iz 1540–1542. godine koji se hronološki nastavlja na prethodni defter iz 1528–1530. godine. Nije poznato da li je okončano prevođenje ovog deftera, kao ni mjesto njegovog pohranjivanja.

U *Opisu radova*, priloženom uz Prijavu na objavljeni konkurs u Službenom listu SR BiH br. 31 za reizbor u zvanje asistenta-istraživača-

svojeručno potpisan, nije protokolisan).

41 AOIS-PD, „Savjetu Orijentalnog instituta u Sarajevu: Referat“, Sarajevo, 16. decembra 1985. (Referat svojeručno potpisali dr. F. Nametak, mr. E. Kovačević i S. Trako, nije protokolisan).

42 Ljubović, 2004, 9–14; Vidjeti bibliografiju radova: Lavić – Muminović, 2003, 311–358.

43 Nametak, 1996, 9–11; Dervišević, 2016, 443–453.

44 Nametak, 2010, 7–10; Gačanin, 2021, 36–41. Vidjeti bibliografiju radova: Bavčić, 2010, 265–277.

osmaniste (stavka pod rednim brojem 2),⁴⁵ Medžida Selmanović je navela: „Samostalno sam obradila sidžil grada Jajca iz 1692-94. godine. Sa uvodnom studijom rađenom na osnovu izvornog materijala, prevod i obrada ovog sidžila treba da bude posebno izdanje“. Sudbina ovog prijevoda također nije poznata. Ratnim zbivanjima u Bosni i Hercegovini (1992-1995) zaustavljen je i ovaj projekat, kao i mnogi drugi u istraživačkim planovima Instituta.

Proučavanje osmanske diplomatike

U prvom naučnom radu Medžide Selmanović *Ferman – diplomatički osvrt*⁴⁶ predstavljen je razvojni put sultanskog dokumenta – fermana. Sam *ferman* je pratio razvitak Osmanskog carstva, koji je prvobitno bio sultanski dokument *biti* (pismo), te je „služio i kao zapovijed *ferman* i kao diploma *berat* i kao pismo *mektub*“.⁴⁷ Izraz *ferman* vodi porijeklo iz perzijskog jezika (inf. gl. *fermuden* – zapovijedati) kojeg su koristili susjedni Ilhanidi, a od njih preuzeli Osmanlije. Osmanlije su za tu vrstu dokumenta koristili i termin *emr-i şerif* – časna zapovijed, dok su neki narodi, za iste sultanske dokumente, koristili termine *tevkîr* (*tawqîr*) i *yarlıg*.⁴⁸

Autorica dalje u radu detaljno analizira sastavne dijelove sultanskog dokumenta *fermana*, odnosno dokumenta *biti* i nudi ekvivalente iz zapadne diplomatike, na latinskom jeziku. Analizom strukture oba dokumenta, *fermana* i *bitija*, Medžida Selmanović zapaža da je njihova unutrašnja struktura uglavnom ista, izuzev diplomatičkih dijelova koji su se „razvijali i bogatili novim sadržajima, kao, na primjer, *inscriptio*, dok nisu dobili konačnu formu u kanunnami Mehmeda Fatiha“.⁴⁹ U poređenju sa dokumentima zapadne provenijencije ni *ferman* ni *biti* nisu sadržavali *invocatio* – obraćanje Bogu, što nije slučaj sa drugim sultanskim dokumentima koji su sadržavali *invocatio* barem u formi riječi *huve* (*On = Allah*). Oba dokumenta, kao i druga sultanska dokumenta

45 AOIS-PD, „Prijava na konkurs objavljen u Službenom listu SR BiH br. 31 od 31.10.1985. g.“, br. 03-437/1, Sarajevo, 18. 11. 1985. (uz prijavu priložene: biografija, bibliografija objavljenih radova i opis radova koji su u toku).

46 Selmanović, 1978, 115–129.

47 Isto, 115.

48 Isto, 116.

49 Isto, 117.

(berat, kanunname) su iznad teksta imali *tugru* (kaligrafski ispisan potpis sultana), koja je u *bitiju* bila jednostavnija, za razliku od *fermana*, u kojem je bila proširena tako što se pored imena sultanovog oca dodavala „titula *han* i na kraju izraz *muzaffer dâima* (uvijek pobjedonosan)“.⁵⁰ Što se tiče ostalih dijelova, sultanski dokumenti sadrže sve segmente kao i zapadni dokumenti: *inscriptio* (imenovanje onoga kome je upućen dokument); *narratio* (razlog izdavanja dokumenta); *dispositio* (naredba po kojoj treba postupiti) nakon koje su slijedile ustaljene formule *clausulae finales* koje „mogu biti: manje formule kojima se garantuje pravni čin, *sanctio* koji izriče prijetnju i kaznu, i *corroboratio* koji najavljuje sredstva i način koji pravnom činu osigurava trajnost i učinak,“⁵¹ te na kraju dokumenta *datatio* (datum i mjesto izdavanja). Nakon navedenih sastavnih dijelova *fermana/bitija*, autorica u nastavku rada detaljno opisuje dijelove *fermana*, sa svim pojedinostima koje daje na uvid u originalnom tekstu i u prijevodu. U objašnjenjima na primjerima *inscriptia* navodi se da je *inscriptio* stilizovan „za svakog funkcionera prema rangu i funkciji koju je obavljao“.⁵² Tako navodi primjere *inscriptia* (originale i prijevod) za velikog vezira, za šejhulislama i kadiaskera, potom za defterdara, za paše, za sandžakbega, za janjičarske age i grupu dvorskih aga (*üzengi ağaları*). Uz to tvrdi da u „*fermanima* koji se odnose na naše područje [današnje Bosne i susjednih zemalja] često susrećemo *inscriptio* za beglerbega“ koji se „u nešto izmijenjenom obliku upotrebljavao i za sandžakbega“.⁵³ Pri tom navodi, da se *inscriptio* za kadije, odnosno sudsko-izvršne organe, dijeli prema visini plate, dok su učenjaci i muderrisi u medresama imali zasebna *inscriptia*.

U slučaju državnika stranih zemalja sa kojima je osmanska vlast imala diplomatske odnose, autorica navodi da je mletački dužd imao zaseban *inscriptio*, a članovi Habzburške monarhije dva različita *inscriptia*, da se svaki *inscriptio* završavao dovom (*du'ā*), odnosno molitvom upućenom Bogu za trajnost nabrojanih vrlina svakog funkcionera odnosno vladara, te da su forme dove „ustanovljene kanunnamom Mehmeda Fatiha“⁵⁴ formulisane prema rangu velikodostojnika ili različitih službenika, s tim da je dova (*du'ā*) za kršćanske vladare imala drugačiju stilizaciju. Pri

50 Isto, 116.

51 Isto, 117, prema: Stipišić, 1972, 150.

52 Selmanović, 1978, 118.

53 Isto, 120–121.

54 Isto, 123.

tom ističe da se dalji tekst fermana nastavlja *narratiom* (naql, iblağ) koji počinje ustaljenom rečenicom u prijevodu: „kada dođe visoki sultanski znak neka se zna sljedeće...“,⁵⁵ na osnovu kojeg se fermani u svrhu analize mogu razvrstati u četiri kategorije, u zavisnosti od povoda njihovog izdavanja. Prethodno nabrojane kategorije fermana autorica je opisala sa svim detaljima, navodeći konkretne primjere uz obrazloženje povoda njihovog izdavanja. Treću skupinu fermana je označila značajnom „za praćenje istorijskog događaja“, jer se „hronološkim redom izdavanja fermana mogu pratiti istorijska zbivanja”.⁵⁶ Četvrtu skupinu fermana (*tevcih fermana* ili *zapt fermana*) označuje kao fermane „kojima se nekome nešto dodjeljuje, odnosno oduzima”.⁵⁷ Pored „tipskih fermana i utvrđenih fiktivnih grupa”⁵⁸ autorica navodi još neke vrste koje je teško klasificirati u neku od navedenih kategorija. Nadalje ističe da se u *dispositiu*, narednom tekstualnom dijelu fermana, „daje (...) rješenje u pogledu predmeta iznesenog u *narratiu*“, da *dispositio* „suštinski nije uvijek konačna odluka nego (...) u većini slučajeva uputstvo kako treba postupiti ili samo zapovijed određenim funkcionerima ili funkcioneru kako treba, odnosno mora postupiti...“,⁵⁹ te da se u fermanima koji se odnose na sudske procese najčešće poziva na šerijatske zakone. Uz to navodi da je na kraju teksta fermana istaknuta formulacija (*corroboratio*) u prijevodu: „(tako da znate (znaš, znaju) na moj časni znak da se oslonite (osloniš, oslone)“,⁶⁰ da se prisustvom tugre u tekstu *tevkî' refî hümâyûn* (uzvišeni sultanski znak) „...skreće pažnja na važnost dokumenta“,⁶¹ a u okviru teksta *corroboratia* terminom *alamet-i şerif* (časni znak) osigurava provođenje pravnog čina u djelo. Nadalje navodi da je u slijedećem segmentu fermana bio sadržan datum (dan, mjesec i godina po hidžri) i mjesto izdavanja fermana (donji lijevi ugao dokumenta), na čijoj se poledini nalazio *conscriptio*, „paraf lica kojim se ovjerava vjerodostojnost dokumenta, a naziva se *kuyruklu imza* (repati potpis)”.⁶²

Posebno značajan naučni rad iz oblasti diplomatike predstavlja

55 Isto, 124.

56 Isto, 125.

57 Isto.

58 Isto.

59 Isto.

60 Isto, 126.

61 Isto, 126.

62 Isto, 126.

studija *Berat kao diplomatska vrsta u turskoj arhivistici*.⁶³ Ova studija je skraćena verzija autoričinog magistarskog rada. I prema riječima autorice, ta studija je izuzetno značajna, jer je „najtješnje povezana sa razvitkom osmanskog feudalizma i timarskog sistema. Poznavanje te isprave - prema njenoj ocjeni - važno je za izučavanje osmanskog perioda historije naše zemlje, jer je uspostavljanjem osmanskog feudalizma i timarskog sistema berat u neku ruku zauzeo mjesto naše povelje”.⁶⁴ Podvlačeći značaj ovog rada, Ramiza Smajić ističe „znanstveni senzibilitet“ Medžide Selmanović, jer je do pojave njenih studija koje je „posvetila upravo diplomatskom prikazu fermana i berata u arhivistici“ naša javnost „dugo oskudijevala cjelovitim informacijama ove vrste“, „iako su inostrani znanstvenici, poput İ. H. Uzunçarşılıja ili F. Babingera, već odavno imali u svojim bibliografijama studije posvećene diplomatskim prikazima određenih vrsta dokumenata, odnosno njihovih dijelova (...)”.⁶⁵

Da bi čitaocu približila razloge pojave berata, Medžida Selmanović je rad koncipirala tako što je kratkim prikazom karakteristika osmanskog feudalizma naspram zapadnoevropskog i bizantijskog feudalnog sistema predočila razlike između tih sistema i konstatovala da je osmanski feudalac u odnosu na zapadne i bizantijske feudalce uživao u svom lenu i materijalnim dobrima sa tog posjeda u vidu rente, određeno vrijeme, i da „nije bio apsolutni gospodar toga lena,“⁶⁶ jer je „Vrhovno pravo na zemlju pripadalo (...) sultanu”.⁶⁷ Polazeći od berata, koji je „fundamentalni dokumenat ovog klasnosporednog sistema,“⁶⁸ u daljem tekstu, uporedo sa historijskim pregledom „nastanka i razvitka timarskog lena“⁶⁹ obrazlaže historijski razvoj „berata kao vitalne isprave kojom se reguliraju prava posjednika lena na uživanje timara,“⁷⁰ te utvrđuje sličnosti i razlike između fermana i berata. U detaljnom prikazu berata autorica ističe da berat, za razliku od fermana posjeduje *invocatio* – obraćanje Bogu koji je redovno

63 Selmanović, 1986, 169–209.

64 Isto, 207.

65 Smajić, 2003, 252.

66 Selmanović, 1986, 169.

67 Isto, prema: Sućeska, 1974, 100.

68 Selmanović, 1986, 170.

69 Isto, 206.

70 Isto.

postavljen iznad tugre, da je „*tugri* (...) na beratu dat svečani izgled“, da se „njenom ispisivanju (...) posvećivala velika pažnja“, što pokazuju „polja slova iluminirana zlatnom bojom”.⁷¹ Primjećuje da, za razliku od fermana, u beratu nema *inscriptia* (imenovanja onoga kome je upućen dokument), da je *narratio* (razlog izdavanja dokumenta) koji počinje „uobičajenim uvodnim rečenicama...: zapovijed časnog znaka je slijedeća...” u više srodnih formi bio raznolik, jer se „berat dodjeljivao u razne svrhe”.⁷² Ističući utjecaj društvenih, ekonomskih, etničkih i regionalnih karakteristika osmanskog društva, autorica prema narratiu dijeli berate na: lenske berate (berate o dodjeli zemljišta na uživanje) koji mogu biti *tahvil*⁷³ (prenosni dokument o preuzimanju posjeda sa jednog na drugog posjednika) ili *mahlul*⁷⁴ (dokument o preuzimanju upražnjenog posjeda), potom na *muafiyet-berate* (berate o oslobađanju od izvjesnih obaveza),⁷⁵ *imtiyaz-berate* (berate za oslobađanje poreza za visoke državne službenike), berate za povlastice (berât-i *terhânî*),⁷⁶ kao i berate o imenovanju službenika u različite službe pod posebnim nazivima.⁷⁷ Autorica primjećuje da se slabljenjem osmanske države i promjenom društvenih odnosa u društvu u njoj mijenjaju vrste berata, da se, dakle, prema narratiu „razlikuju (...) berati za malikânu - doživotni zakup državnih dobara, zatim za mukat'u – zakup ubiranja državnih poreza, carina i drugo“, te berati za iltizam koji reguliraju „zakup bilo čega”.⁷⁸ Pri tom posebno podvlači njihov značaj u funkciji reguliranja „diplomatskih odnosa osmanske države sa drugim državama(...)”.⁷⁹

Nadalje ističe da slijedeći „sastavni dio berata (...) *dispozicija* – *hüküm emr*“ (naredba po kojoj treba postupiti) „počinje uglavnom kao i u fermanu izrazom: (...) ja naređujem da... ili (...) ovaj sultanski berat sam izdao i naređujem da...”,⁸⁰ da „koroboraciju imaju svi berati, odnosno svi sultanski dokumenti koji na početku teksta imaju sultanski

71 Isto, 183.

72 Isto, 183–184.

73 Isto, 185, prema: Filipović, 1952, 239–247.

74 Isto.

75 Selmanović, 1986, 185.

76 Isto, prema: *Türk Ansiklopedisi*, 1953, 143.

77 Više o tome: Selmanović, 1986, 185–186.

78 Isto, prema: Sućeska, 1960, 111–142.

79 Selmanović, 1986, 186.

80 Isto, 186–187.

znak, tugru (...)“ , da se datacija „nastavlja na završnu odredbu (...)“ i da je „mjesto izdavanja dokumenta (...), kao i kod drugih dokumenata, u donjem lijevom uglu”.⁸¹ Nakon brižljivo provedene analize i fermana i berata, autorica jasno i pregledno prezentira razliku među njima, s obzirom na namjenu njihovog izdavanja, konstrukciju diplomatske elaboracije, tretman izloženih predmeta i njihovu strukturu, zajedničke dijelove: tugru, naraciju, dispoziciju i finalne klauzule, te finalnu inskripciju u fermanu, kao logičkoj posljedici njegove namjene.⁸²

U nastavku teksta autorica se osvrće na berate beglerbega,⁸³ izdavane u našim krajevima koji su bili pod osmanskom vlašću. U poglavlju *Berat kao javna isprava* iscrpno obrazlaže proces formiranja berata, sadržan u dvjema fazama: prvoj, koju su „sačinjavali poslovi koji prethode pravnom činu, pravni čin i naredba da se sastavi berat“, te drugoj, koju čine „poslovi ispisivanja berata, provjera ispisanog teksta i drugi popratni poslovi”.⁸⁴ S obzirom da je Osmansko carstvo bilo islamska država, u poglavlju *Berat i šerijatsko pravo* autorica objašnjava suštinski utjecaj šerijatskog prava i njegovu primjenu u pravnim i upravnim postupcima, na temelju „propisa koji su izvedeni iz Kur’ana, suneta, idžme i kijasa”.⁸⁵ Citirajući Mehmeda Begovića, navodi da su „vladari osmanske države usvojili (...) propise sunitskog pravca u kome su opet egzistirale četiri škole, pa su uz izvjesne primjedbe i ispravke u primjeni prihvatili hanefijsku školu”.⁸⁶ Pri tom zapaža da se, za razliku od fermana u kojem se šerijat direktno primjenjuje, „na većini berata šerijat (...) samo u principu odražava“, te da je njegova „nešto šira primjena“ zastupljena „samo u slučajevima koji su direktno povezani sa njim”.⁸⁷

Nadalje u radu precizno analizira paleografske osobine berata, vrstu i pripremu korištenog papira. Posebnu pažnju posvećuje ukrasima kojim su se oblagali berati. Potom se osvrće na izgled, odnosno način pohranjivanja berata u obliku svitka. Slikovito opisuje boje i vrste pisma kojim su ispisivani berati, te u poglavlju *Jezik i stil isprave*⁸⁸

81 Isto, 188–189.

82 Isto, 189–190.

83 Isto, 191.

84 Isto, 195.

85 Isto, 196.

86 Isto, 197, prema: Begović, 1976, 144.

87 Selmanović, 1986, 197.

88 Isto, 200–201.

iznosi temeljne informacije o primjenjivanom kitnjastom stilu jezika koji je zadavao teškoće u određivanju smisla tokom čitanja i prevođenja s klasičnog turskog jezika, ističući, pri tom, da su berati i fermanni u rjeđim slučajevima pisani staroslavenskim i grčkim jezikom, te za istočno područje arapskim, perzijskim, ujgurskim i drugim jezicima. U poglavlju *Estetsko-likovni osvrt*⁸⁹ detaljno opisuje dijelove berata, raspored i veličinu ukrasa, ljepotu i izgled tuge na dokumentu, te analizira skromnije berate (u pogledu upotrebe boje i ukrasa), koje su izdavali beglerbegovi u odnosu na one koje je izdavala centrala vlast. U radu je izložena koncizno formirana *Evoluciona shema*⁹⁰ nastanka fermana i berata, u formi sažetog predstavljanja njihove geneze. Završnom dijelu rada priložen je *Zaključak* i *Rezime* na bosanskom i engleskom jeziku. Kritičko analiziranje berata sažeto je obrazloženo u *Zaključku*, kao historijska potreba osmanskog sistema i kao historijsko svjedočanstvo o funkcionalnoj podudarnosti sa tipom javne isprave u zapadnom feudalnom sistemu.⁹¹

Proučavanje islamske umjetnosti

Osim radova objavljenih u svojstvu *istraživača-osmaniste* te *istraživača-saradnika-osmaniste*, Medžida Selmanović je objavila i dva rada iz oblasti islamske minijature.

Rad pod naslovom *O jednoj minijaturi Nakkaš Osmana*⁹² bavi se opisom minijature Osmana Nakkaša, znamenitog majstora minijature, porijeklom iz Bosne. Nakkašova minijatura opisuje scene iz Kosovske bitke, tačnije čin ubijanja sultana Murata i pogubljenje Miloša Obilića. Ova minijatura se nalazi u čuvenoj Hünernami, knjizi životopisa sultana, koju je pisao, također, jedan Bosanac, Sinan, sin Mehmedov.

Drugi rad *Neke minijature jugoslavenskih zemalja autora Nasuha Matrakija* predstavlja referat izložen na IV kongresu Saveza društava istoričara umjetnosti Jugoslavije, koji je održan u Sarajevu maja mjeseca 1985. godine. Zbornik radova sa ovog kongresa nije štampan,⁹³ te je

89 Isto, 201–202.

90 Isto, 203–204.

91 Isto, 205.

92 Selmanović, 1984, 295–299.

93 Zahvaljujem se dr. Olgi Zirojević iz Beograda, kolegi Nenadu Filipoviću i kolegici Andrei Dautović iz Zemaljskog muzeja BiH, na pomoći i provjeri podataka u vezi sa štampanjem ovog zbornika.

rad kasnije objavljen u *Prilozima za orijentalnu filologiju* pod izmijenjenim naslovom *Matrakçı Nasuh u domeni osmanske minijature*.⁹⁴ U uvodnom dijelu rada autorica daje podatke o nastanku i razvoju minijature, kao posebne likovne forme, te pojašnjava složenost i okolnosti njenog nastanka, kao svjedoka razvitka sveukupne istočnjačke kulturne tradicije. U nastavku ove studije izneseni su biografski podaci o ovom znamenitom učenjaku bosanskog porijekla, koji je, osim ostavljenih brojnih djela iz područja historije, geografije i matematike, bio poznat i kao istaknuti autor brojnih minijatura. Nakon temeljnih informacija o okolnostima koje su utjecale na likovni izraz slikarstva tursko-osmanske minijature, M. Selmanović upoznaje čitaoca sa Nasuhom u ulozi slikara tursko-osmanske minijature, ističući u sažetom obliku osobenosti minijatura koje prate „Sulejmanovu vojsku u pohodu na Mađarsku,“⁹⁵ s prikazanim mjestima u Srbiji i Slavoniji kroz koje je prošla vojska u vrijeme pohoda (1542–1543). Navedeni rad je ilustriran sa četiri snimka obrađenih minijatura koje predstavljaju ilustracije čuvene Süleymannâme.

U kontekstu zanimanja za islamsku umjetnost, treba spomenuti i njen angažman na pisanju elaborata o islamskoj umjetnosti u našoj zemlji za potrebe iranske ambasade. Prema navodima Medžide Selmanović, u prilogu prijave na konkurs za reizbor asistenta istraživača-osmaniste,⁹⁶ saznajemo da je „zadužena od direkcije Orijentalnog instituta, uradila (...) elaborat o islamskoj umjetnosti na našem tlu Republičkom zavodu za međunarodnu, naučno-tehničku i kulturno-prosvjetnu saradnju kome se obratila iranska ambasada sa molbom da se taj elaborat uradi“. Autorica pri tom navodi da je „ovaj zadatak iziskivao (...) dosta rada i vremena u više drugih ustanova“.⁹⁷ Vrijeme izrade elaborata nije navedeno, te na osnovu datuma prijave na konkurs (novembar 1985. i godine objavljivanja članka iz oblasti islamske umjetnosti *O jednoj minijaturi Nakkaš Osmana*⁹⁸ (1984) i učešća na IV Kongresu saveza društava istoričara umjetnosti Jugoslavije (maja 1985. u Sarajevu),⁹⁹

94 Selmanović, 1991, 383–392.

95 Isto, 385.

96 AOIS-PD, „Prijava na konkurs objavljen u Službenom listu SR BiH br. 31 od 31.10.1985. g.“, br. 03-437/1, Sarajevo, 18.11.1985. (Prilog uz prijavu: *Opis radova*, stavka 5).

97 Isto.

98 Selmanović, 1984, 295–299.

99 AOIS-PD, „Prijava na konkurs objavljen u Službenom listu SR BiH br.

pretpostavljamo da je elaborat rađen, najvjerovatnije, tokom 1984-1985. godine.

Ostali radovi Medžide Selmanović obuhvataju historijske teme. Rad pod naslovom *Uticaj tursko-osmanske politike na islamizaciju u Bosni*¹⁰⁰ saopćen je na naučnom skupu „Širenje islama i islamska kultura u bosanskom ejaletu“, održanom od 7. do 9. marta 1991. godine, povodom četrdesete godišnjice postojanja Orijentalnog instituta. U radu je autorica ukazala na proces širenja islama kod nemuslimanskog stanovništva u Bosni, odnosno na osmansku politiku, koja je „plaćajući lojalnost i podršku vlaškoj etničkoj masi obradivom zemljom i raznim privilegijama na račun slavenske etničke mase (...) obezbijedila snažno uporište”.¹⁰¹ Na taj način je „vješto vođenom i dobro osmišljenom politikom na tlu bosanskog teritorija, sa vrha tursko-osmanskog feudalnog društva“ uspostavljena tursko-osmanska vlast u potpunosti, koja je zahvaljujući ostvarenjima takve politike omogućila „uklapanje teritorija i dijela njenog stanovništva u korištenju *erazi-miri*¹⁰² i osigurala uporište vlasti u islamizovanom dijelu bosanskog sandžaka”.¹⁰³

Tema druga dva rada iz ove oblasti odnosi se na grad Jajce u 16. stoljeću. Naslov prvog rada je *Jajce od pada pod Turke do kraja XVI vijeka*.¹⁰⁴ Autorica se u ovom radu bavi društvenim procesima koji su se odvijali u Jajcu od perioda srednjovjekovne bosanske države sve do uspostave osmanske vlasti u njemu. Kratkom analizom burnih historijskih događanja prije dolaska Osmanlija, upoznaje nas sa transformacijom Jajca iz „oblika srednjovjekovnog grada u oblik grada sa orijentalnim obilježjima”¹⁰⁵ u kojem osnovno stanovništvo većinom vodi porijeklo iz seoskih sredina, tako da je i kompletna privreda služila selu i potrebama seoskog stanovništva, te da se u čaršiji, kao gradskoj jezgri sa formiranim mahalama kao stambenim četvrtima, odvijao sav „društveni i duhovni život grada Jajca (...)”.¹⁰⁶

31 od 31.10.1985. g.“, br. 03-437/1, Sarajevo, 18.11.1985. (Prilog uz prijavu: *Opis radova*, stavka 10).

100 Selmanović, 1991, 83–97.

101 Isto, 96.

102 Šire o terminu *erazi-miri*, kao obliku državne svojine na zemlju koju je koristio samo sultan u: Sućeska, 1965, 25.

103 Selmanović, 1991, 94.

104 Selmanović, 1995, 155–190.

105 Isto, 189.

106 Isto.

U drugom radu pod naslovom *Jajačka nahija u Opširnom popisu za bosanski sandžak iz 1562. godine*¹⁰⁷ predstavljen je prijevod prvog cjelovitog popisa ove nahije. Autorica ističe da je Jajačka nahija formirana „nakon konačne uspostave osmansko-turske vlasti“, u ovom dijelu Bosne, te da je u popisnom registru za Bosnu iz 1562. godine predstavljena etnička struktura stanovništva, „stepen urbanog i privrednog razvoja nekih naselja i društveno-politički i ekonomski odnosi”.¹⁰⁸ Nadalje navodi da je u okviru nahije i Gazi Husrev-begov vakuf u mjestu Dnoluci (Idnoluka), koji je Gazi Husrev-beg uvakufio za potrebe izdržavanja imareta (dobrotvorne kuhinje) u Sarajevu. U radu je priložena karta Jajačke nahije iz XVI vijeka¹⁰⁹ te faksimili *Opširnog popisa za bosanski sandžak iz 1562. godine*¹¹⁰ koji se odnose na Jajačku nahiju.

Dodatak biografiji

Nemoguće je govoriti o Medžidi Selmanović, a ne sjetiti se njene privrženosti svojim najbližim, bratu Abdulmedžidu-Džitku, njegovom sinu Osmanu, a naročito amidži Behaudinu Selmanoviću, poznatom bosanskohercegovačkom slikaru. O tome svjedoče uvodne riječi Predgovora historičarke umjetnosti Melihe Husedžinović u katalogu izložbe slika Behaudina Selmanovića: „Usamljen skoro kao kakav pustinožitelj, okružen uglavnom porodicom brata Šefkije i još nekolicinom prijatelja koji su duboko vjerovali u njega, Behaudin Selmanović – Selman je za jedino utočište i pribježište imao svoje slikarstvo.”¹¹¹ Medžida Selmanović je, slijedom svoga oca Šefkije – gotovo svu svoju energiju ulagala u borbu za osiguranje i smještaj legata svoga amidže. Pregovore njenog oca sa gradskim vlastima prekinula je njegova smrt 1979. godine, a Medžida i njen brat su nastavili očev započeti posao. Nažalost, ni do danas nije riješeno pitanje legata ovog velikog slikara.¹¹² Jedino je povodom stogodišnjice rođenja održano „najreprezentativnije i najznačajnije cjelovito predstavljanje opusa Behaudina Selmanovića (...) u organizaciji Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića

107 Selmanović, 1996, 207–278.

108 Isto, 207.

109 Isto, 259.

110 Isto, 260–278.

111 Husedžinović, 1987, 9.

112 Opširnije u: Abadžić-Hodžić, 2019, 155.

u Sarajevu 2015. godine”.¹¹³ Aida Abadžić Hodžić ističe da „najveći dio Selmanovićeovog opusa potječe iz porodične zbirke (za koju se do smrti brinuo njegov bratić Abdulmedžid) jer se slikar nerado i teško odvajao od svojih slika”.¹¹⁴

Amanet koji je Medžida preuzela na sebe nije napustila ni u najtežim danima agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992–1995). Brižljivo je čuvala njegove slike, u sjećanjima na dane iz djetinjstva, jer je ovaj istaknuti slikar „najveći dio života (...) proveo u zajednici s bratom Šefkijom, njegovom suprugom, punicom te djecom: kćerkom Medžidom i sinom Abdulmedžidom u kući na Višnjiku (...) u Sarajevu”¹¹⁵ brinući o njima sa puno pažnje.

Zaključak

U radu nastalom povodom sjećanja na Medžidu Selmanović i njen doprinos osmanistici, izneseni su biografski podaci na temelju originalne dokumentacije pohranjene u Arhivu Orijentalnog instituta UNSA (AOIS), kojom se, pored ostalog, pokazuje da su stečena zvanja (magistra znanosti iz arhivistike, pred istaknutim istraživačima akademikom prof. Nedimom Filipovićem, prof. Hamidom Hadžibegićem, dr. Ivanom Beucom i dr. Božom Težakom (1977); asistenta istraživača-osmaniste (1985), te istraživača-saradnika-osmaniste (1999) u kojem ostaje do odlaska u penziju 2002. godine) bila opravdana radom u institutskom Arhivu stručnom obradom deftera (katastarskih knjiga); prevođenjem i obradom zajedno sa dr. A. Handžićem *Opširnog popisa Zvorničkog sandžaka iz 1548. godine*; samostalnom obradom *Deftera za Bosanski sandžak iz 1528. godine* s njenim prijevodom u rukopisu koji je poslužio istraživačima kao važan historijski izvor; započetim radom na bosanskom defteru iz 1540–1542. godine (o čijem okončanju i mjestu pohranjivanja nisu pronađene informacije); samostalno urađenom sidžilu grada Jajca iz 1692–1694. („sa uvodnom studijom rađenom na osnovu izvornog materijala“, prijevodom i njegovom obradom koja je planirana kao posebno izdanje o čijoj se sudbini ništa ne zna zbog ratnih zbivanja od 1992. do 1995. godine); proučavanjem osmanske diplomatike: u njenom prvom naučnom radu *Ferman – diplomatički*

113 Isto.

114 Isto.

115 Isto, 10.

osvrt (1978), u kojem je predstavljen razvojni put ovog sultanskog dokumenta i brižljivo analizirana njegova struktura (u poređenju sa dokumentima zapadne provenijencije) kao i u studiji *Berat kao diplomatska vrsta u turskoj arhivistici* (1986), pisanoj zbog potrebe da se naša dotadašnja nedovoljna saznanja o beratu (koji je „zauzeo mjesto naše povelje“) sagledaju u kontekstu istraživanja osmanske uprave na bosanskom prostoru; proučavanjem islamske umjetnosti: inspirativnim radovima pod naslovima *O jednoj minijaturi Nakkaš Osmana* (1984), znamenitog majstora minijature, bosanskog porijekla i *Matrakçı Nasuh u domeni osmanske minijature* (1991), koji su sagledavani u njihovom kontinuitetu kao posebne likovne forme u kontekstu istočnjačke tradicije; angažmanu na pisanju elaborata o islamskoj umjetnosti za potrebe Republičkog zavoda za međunarodnu, naučno-tehničku i kulturno-prosvjetnu saradnju (rađena najvjerovatnije tokom 1984. i 1985. godine) kao i u radovima s historijskom tematikom: *Uticaj tursko-osmanske politike na islamizaciju u Bosni* (1991), u kojem obrazlaže proces širenja islama u nemuslimanskom stanovništvu, i *Jajačka nahija u Opširnom popisu za bosanski sandžak iz 1562. godine* (1996), u kojem je predstavljen prijevod prvog cjelovitog popisa ove nahije, te konačno i u informacijama sadržanim u *Dodatku biografiji* (rodbinskoj privrženosti istaknutom slikaru Behaudinu Selmanoviću i njegovom slikarskom opusu) kojom se potvrđuje kako njen „znanstveni senzibilitet“ svoje uporište sadrži u naglašenom afinitetu prema umjetnosti. U radovima o fermanu i beratu, kao diplomatskim dokumentima u turskoj arhivistici, autorica podvlači „žaljenje što nije očuvano više ovih prekrasnih historijskih svjedočanstava“.

Izloženi rad, posvećen sjećanju na Medžidu Selmanović, pokazuje da je njen neopravdano zanemarivani opus, sagledan u cjelini, naučno utemeljen, te da, uz to, jasno ukazuje na dosege njenog istraživačkog doprinosa osmanistici.

Conclusion

The paper written in memory of Medžida Selmanović and her contribution to Ottoman studies presents biographical information based on the original documentation stored in the Archive of the Oriental Institute of the University of Sarajevo (AOIS), which indicates, *inter alia*, that the degrees she obtained (Master of Science in Archival Studies, before distinguished researchers Professor Nedim Filipović, Academic,

Professor Hamid Hadžibegić, Dr. Ivan Beuc, and Dr. Božo Težak (1977) of Assistant Researcher - Ottomanist (1985), and Associate Researcher - Ottomanist (1999) which she kept until her retirement in 2002, were rightfully justified by her work in the Institute's Archives and her professional processing of defters (cadastral registers); translation and processing together with Dr. A. Handžić of the *Opširni popis Zvorničkog sandžaka iz 1548. godine* (*Comprehensive List of the Zvornik Sanjak of 1548*); independent processing of the *Defteri za Bosanski sandžak iz 1528. godine* (*Defters for the Bosnian Sanjak of 1528*) with the manuscript translation that served researchers as an important historical source; the work she commenced on the Bosnian defter of 1540–1542 (the information regarding whose finalization and storage location have remained unknown); her independently prepared sijil of the City of Jajce of 1692–1694 (“with an introductory study produced based on original material”, the translation and its processing, which had been planned as a separate edition, whose fate, however, remains unknown due to the 1992-1995 war events); her studying of the Ottoman diplomacy: her first scientific paper entitled *Ferman – diplomatički osvrt* (1978) (*Firman – A Diplomatic Review*), which presents the developmental path of this sultan's document and meticulously analyzes its structure, in comparison with the documents of the Western provenance, as well as the study entitled *Berat kao diplomatička vrsta u turskoj arhivistici* (1986) (*Berat as a Diplomatic Type in Turkish Archival Science*), written as a result of the need to view our up to that time insufficient knowledge of berat (which “replaced our charter” in the context of research of Ottoman administration in the Bosnian territory; the studying of the Islamic art: her inspirational works entitled *O jednoj minijaturi Nakkaš Osmana* (1984) (*On a Miniature of Nakkaš Osman*), a renowned master of miniature of Bosnian origin, and *Matrakçi Nasuh u domeni osmanske minijature* (1991) (*Matrakçi Nasuh in the Domain of Ottoman Miniature*), which were viewed in their continuity as separate artistic forms in the context of Eastern tradition; her engagement with the writing of the study of Islamic art for the purposes of the Republic Institute of International, Scientific-Technical, and Cultural-Educational Cooperation (prepared most likely in the course of 1984 and 1985), as well as her papers on historical issues: *Uticaj tursko-osmanske politike na islamizaciju u Bosni* (1991) (*The Effect of Turkish-Ottoman Politics on Islamization in Bosnia*), where she elaborates on the process of spreading of Islam among non-

Muslim population, and *Jajačka nahija u Opširnom popisu za bosanski sandžak iz 1562. godine* (1996) (*Jajce Nahiya in the Extensive List for the Bosnian Sanjak of 1562*), where she introduces the translation of the first integral list of this nahija, and, finally, the information contained in the *Dodatak biografiji* (*Supplement to Biography*) (her familial affection for the renowned painter Behaudin Selmanović and his collection of paintings) with which she affirms that her “scientific sensibility” has its roots in a pronounced affinity towards art. In her papers on firman and berat, the author underscores her “regret that not more of these beautiful historical testimonies has been preserved”.

The paper presented in memory of Medžida Selmanović shows that her unjustifiably neglected opus, viewed as a whole, has scientific foundations and clearly indicates the extent of her research contribution to the Ottoman studies.

Bibliografija radova Medžide Selmanović

1978.

- » 1. Ferman – diplomatički osvrt / The Ferman – a Survey in Diplomatsics /. – *Prilozi za orijentalnu filologiju*, XXVI/1976 (1978), 115–129.
- » 2. /Rec./ Srt. A., *Sur l'etat du systeme des timars des XVII^e-XVIII^e ss.* Sofia. Editions de l'Akademie bulgare de sciences, 1968, 29x20 cm, 272 str. – *Prilozi za orijentalnu filologiju* XXVI/1976 (1978), 313–316.
- » 3. /Rec./ Olga Zirojević, Carigradski drum od Beograda do Sofije (1459-1683). Zbornik Istorijskog muzeja Srbije, 7/1970, Beograd 1970, str. 3–196. – *Prilozi za orijentalnu filologiju* XXVI/1976 (1978), 316–318.

1979.

- » 4. /Rec./ Olga Zirojević, Tursko vojno uređenje u Srbiji 1459-1683, Beograd 1974, Istorijski institut, Posebna izdanja, knj. 18, str. 319. – *Prilozi za orijentalnu filologiju* 27/1977 (1979), 313–314.

1984.

- » 5. O jednoj minijaturi Nakkaš Osmana / On a Miniature by Nakaš Osman, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 32-33/1982-83, (1984), 295–299.

1986.

- » 6. Berat kao diplomatska vrsta u turskoj arhivistici / The berat as a diplomatic document in turkish archival materials, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 35/1985 (1986), 169–209.
- » 7. /Rec./ Divna Đurić-Zamolo, Beograd kao orijentalna varoš pod Turcima 1521-1867. Muzej grada Beograda, Beograd, 1977., *Prilozi za orijentalnu filologiju* 35/1985 (1986), 236–238.

1991.

- » 8. Matrakçi Nasuh u domeni osmanske minijature / Matrakçi Nasuh in the Field of Ottoman Miniature Painting, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 40/1990 (1991), 383–392.
- » 9. Uticaj tursko-osmanske politike na islamizaciju u Bosni / Influences of Turkish-Ottoman Policy on Islamization in Bosnia, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 41/1991 (1991), 83–97.

1995.

- » 10. Jajce od pada pod Turke do kraja XVI vijeka / Jajce since its Fall under the Turks until the End of the 16th Century, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 42-43/1992-93 (1995), 155–190.

1996.

- » 11. Jajačka nahija u Opširnom popisu za bosanski sandžak iz 1562. godine / The Jajce District (Nahiye) in an Extensive Census Conducted for the Bosnian Sanjak in 1562, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 44-45/1994-95 (1996), 207–278.

2004.

- » 12. /Trans./ Opširni defter Zvorničkog sandžaka iz 1548. godine original u Bašbakanlik Arşivi u Istanbulu, Tapu Tahrir Defter No 260 (BBA TD 260), *Biljeg Srebrnika* 2/2004, 54–87.

2014.

- » 13. Matrakči Nasuh u domeni osmanske minijature, *Behar* XXIII/2014, 121, 63–65. [Preneseno iz: *Prilozi za orijentalnu filologiju* 40/1990 (1991), 383–392.]

BIBLIOGRAFIJA

Izvori

Neobjavljeni

- » AOIS-PD – Arhiv Orijentalnog instituta UNSA, Sarajevo
« Personalni dosjei uposlenika Orijentalnog instituta Univerziteta u Sarajevu
- Personalni dosje Medžide Selmanović
- » AOIS – Arhiv Orijentalnog instituta UNSA, Sarajevo
« Acta Ottomanica:
- Prijevod Detaljnog popisnog deftera Bosanskog sandžaka 1528-1530 (prevela Medžida Selmanović)
 - Transliteracija Detaljnog popisa Zvorničkog sandžaka iz 1548. (prevela Medžida Selmanović)

Objavljeni

- » Uredba o Orijentalnom institutu, *Službeni list NRBiH* VI/20, Sarajevo, 20. maja 1950.

Literatura

- » Abadžić Hodžić, Aida. *Behaudin Selmanović Selman*, Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića, Sarajevo 2019.
- » Aličić, Ahmed S. „Uvod“, *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine* I/1 (obradio Adem Handžić), Bošnjački institut Zürich - Odjel Sarajevo – Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo 2000, iii-xxxvii.
- » Bavčić, Mubera – Hatibović, Lamija. *Bibliografija izdanja Orijentalnog instituta: 1950.-2020.*, Orijentalni institut Univerziteta, Sarajevo 2021.
- » Bavčić, Mubera. „Bibliografija radova dr. Adema Handžića“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 47–48/1997–98, Sarajevo 1999, 191–199.
- » Bavčić, Mubera. „Hamid Hadžibegić (1898-1988): (u povodu

- 15-godišnjice smrti)", *Prilozi za orijentalnu filologiju* 52-53/2002/03, Sarajevo 2004, 351–354.
- » Bavčić, Mubera. „Bibliografija radova dr. Adema Handžića“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 56/2006, Sarajevo 2007, 193–203.
 - » Bavčić, Mubera. „Bibliografija radova Saliha Trake“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 59/2009, Sarajevo 2010, 265–277.
 - » Bavčić, Mubera. „Bibliografija radova Džemala Čehajića“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 61/2011, Sarajevo 2012, 461–466.
 - » Bećarević, Šemso. „Banovići (selo) od osmanskog perioda do danas“, *Baština Sjeveroistočne Bosne* 6, Tuzla 2013, 71–79.
 - » Beglerović, Samir. „Djelo kao punina odraza mišljenja: osvrt na znanstveni rad profesora Džemala Čehajića“, *Znakovi vremena* XIX-XX/74-75, Sarajevo 2016-2017, 13–29.
 - » Begović, Mehmed. „Pravo u islamu“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* XXIV/1974, Sarajevo 1976, 141–152.
 - » Dervišević, Haris. „Ešref Kovačević (1924.–1996.): kaligrafska ostavština“, *Godišnjak BZK Preporod* XVI, Sarajevo 2016, 443–453.
 - » *Djelo dr. Adema Handžića*: Zbornik radova sa znanstvenog simpozija (Tešanj, 15. i 16. 12. 2006. godine), Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, Tešanj 2008.
 - » Duranović, Amir. „Crtice iz života Ahmeda S. Aličića“, *Radovi (Historija, Historija umjetnosti, Arheologija)* 4, Sarajevo 2016, 31–35.
 - » Filipović, Nedim. „O izrazu „tahvil“, *Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom* II/1951, Sarajevo 1952, 239–247.
 - » Filipović, Nenad. „Dva velikana osmanistike: Hazim Šabanović i Adem Handžić“, *Godišnjak BZK Preporod* XVI, Sarajevo 2016, 393–402.
 - » Filipović, Nenad. „Nad pepelom Orijentalnog instituta“, *Zemlja* I/2, Sarajevo 1992, 30–31.
 - » Gačanin, Sabaheta. „Osmanista Fazileta Hafizović i rad na defterima“, *Oslobođenje* 3-4, juni/lipanj. 2023, 24–25. (https://www.academia.edu/103395176/Osmanista_Fazileta_Hafizovi%C4%87_i_rad_na_defterima, pristup 12.08.2024.)

- » Gačanin, Sabaheta. „Osvrt na život i rad Saliha Trake“, *Novi Divan* 1, Travnik 2021, 36–41.
- » Gačanin, Sabaheta. „Uz tridesetogodišnjicu smrti profesora Džemala Čehajića: (26. oktobar 1930.-1. decembar 1989)“, *Godišnjak BZK Preporod* XIX, Sarajevo 2019, 350–359.
- » Gazić, Lejla. „Stradanje Orijentalnog instituta u agresiji na Bosnu i Hercegovinu od 1992. do 1995“, *Orijentalni institut u Sarajevu: 1950-2015*. (prir. Aladin Husić), Sarajevo 2015, 18–22.
- » Grozdanić, Sulejman. „Orijentalni institut u Sarajevu: (povodom 25. godišnjice Instituta)“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* XXV/1975, Sarajevo 1976, 13–26.
- » Hadžibegić, Hamid. „Arhivski materijal u Orijentalnom institutu u Sarajevu“, *Glasnik arhiva i Društva arhivista Bosne i Hercegovine* I/1, Sarajevo 1961, 205–209.
- » Hafizović, Fazileta. „Posjedi zvaničnika i njihovih porodica u Kliškom sandžaku u XVI stoljeću“, *Znakovi vremena* 13, 48/49, Sarajevo 2010, 228–257.
- » Husedžinović, Meliha. *Behaudin Selmanović: retrospektiva*, Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine Sarajevo, decembar 1986.-januar 1987: Dom Jugoslovenske narodne armije Pljevlja, mart-april 1987.
- » Husić, Aladin. „Osvrt na naučni doprinos Ahmeda S. Aličića“, *Radovi (Historija, Historija umjetnosti, Arheologija)* 4, Sarajevo 2016, 23–30.
- » Janković, Srđan. „In memoriam: Akademik Nedim Filipović (1915–1984)“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 34/1984, Sarajevo 1985, 13–16.
- » Kasumagić, Ismet. „Napusti nas dobroćudna Muniba Spaho rođ. Korkut, predsjednica Ženske sekcije udruženja „Mladi Muslimani“, *Preporod* 19/885, Sarajevo 1. oktobar 2008, 63.
- » Kasumović, Fahd – Bavčić, Mubera. „Bibliografija radova dr. Ahmeda S. Aličića“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 63/2013, Sarajevo 2014, 261–269.
- » Kasumović, Fahd. „Ahmed S. Aličić – Učitelj, znalac, naučnik“, *Radovi (Historija, Historija umjetnosti, Arheologija)* 4, Sarajevo 2016, 17–22.

- » Kupusović, Amina. „Bibliografija radova akademika prof. Nedima Filipovića“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 34/1984, Sarajevo 1985, 221–228.
- » Lavić, Osman – Muminović, Zilha. „Bibliografija radova prof. dr. Fehima Nametka za period 1967.-2001. godina: (Povodom 60 godina života)“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke XXI-XXII*, Sarajevo 2003, 311–358.
- » Ljubović, Amir. „Znanstveni i stručni rad Fehima Nametka“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 52-53/2002-03, Sarajevo 2004, 9–14.
- » Maslo, Amer – Hatibović, Lamija. „Hamid Hadžibegić (1898.-1988.) i njegova ostavština u Orijentalnom institutu“, *Časopis za suvremenu povijest* 54/1, Zagreb 2022, 169-186.
- » Maslo, Amer. „Pokušaji institucionalizacije zdravstva i suzbijanja nadriječkarstva u Bosanskom vilajetu u vrijeme valije Safvet-paše (1869-1871): prilog proučavanju zdravstvenih prilika u kasnoosmanskoj Bosni“, *Medicina bez granica: zdravlje i liječenje u osmanskoj Bosni* (ur. Ramiza Smajić), Bošnjački institut, Sarajevo 2023, 53-71.
- » *Mlade Muslimanke: svjedočenja i sjećanja: memoari ženske grane MM '39*, (ur. Muniba Korkut-Spaho, Safija Šiljak), Mladi Muslimani, Sarajevo 1999.
- » Mulić, Jusuf. „Prilog istraživanju mogućnosti procjenjivanja broja stanovnika u Bosni i Hercegovini u vrijeme osmanske vladavine“, *Hercegovina* 13-14, Mostar 2001, 35-68.
- » Nametak, Fehim. „In memoriam: Dr. Ahmed S. Aličić (1934–2014)“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 63/2013, Sarajevo 2014, 7-9.
- » Nametak, Fehim. „In memoriam: Fehim Dž. Spaho (1943–1993)“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 42-43/1992-93, Sarajevo 1995, 9-11.
- » Nametak, Fehim. „In memoriam: Mr Ešref Kovačević (1924–1996)“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 44–45/1994–95, Sarajevo 1996, 9-11.
- » Nametak, Fehim. „In memoriam: Prof. Salih Trako (1924–2010)“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 59/2009, Sarajevo 2010, 7-10.
- » Nametak, Fehim. „Oriental institute in Sarajevo“, *Why: publication for human rights and peace, war issue*, Sarajevo

1994, 29-30.

- » *Okrugli sto Naučno djelo Nedima Filipovića* (ur. Enver Redžić), ANUBiH, Sarajevo 2000.
- » Opširni defter Zvorničkog sandžaka iz 1548. godine: original u Bašbakanlik Aršivi u Istanbulu, Tapu Tahrir Defter No. 260 (BBA TD 260), prevela mr. Medžida Selmanović, *Biljeg Srebrnika 2*, Srebrenik 2004, 54-87.
- » Pelidija, Enes. *Osmanisti Bosne i Hercegovine do početka 21. stoljeća: biografski i bibliografski podaci 2*, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti, Mostar 2020.
- » Plenković, Mario. „Božo Težak (1907-2007) – Klasik informacijskih znanosti“, *Informatologija* 40/1, Zagreb 2007, 20–31.
- » Riedlmayer, András. „Convivencia under Fire: Genocide and Book-burning in Bosnia“, *The Holocaust and the Book: Destruction and Preservation* (ur. Jonathan Rose), University of Massachusetts Press, Amherst 2001, 266–291.
- » Riedlmayer, András. „From the Ashes: The Past and Future of Bosnia’s cultural Heritage“, *Islam and Bosnia: Conflict Resolution and Foreign Policy in Multi-Ethnic States* (ur. Maya Shatzmiller), McGill-Queens University Press, Montreal 2002, 98–135.
- » Selmanović, Medžida. „Berat kao diplomatska vrsta u turskoj arhivistici“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 35/1985, Sarajevo 1986, 169–209.
- » Selmanović, Medžida. „Ferman - diplomatski osvrt“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* XXVI/1976, Sarajevo 1978, 115–129.
- » Selmanović, Medžida. „Jajačka nahija u Opširnom popisu za bosanski sandžak iz 1562. godine“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 44-45/1994-95, Sarajevo 1996, 207–278.
- » Selmanović, Medžida. „Jajce od pada pod Turke do kraja XVI vijeka“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 42-43/1992-93, Sarajevo 1995, 155–190.
- » Selmanović, Medžida. „Matrakçi Nasuh u domeni osmanske minijature“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 40/1990, Sarajevo 1991, 383–392. Iste rad objavljen u: *Behar* XXIII/121, Zagreb 2014, 63–65.

- » Selmanović, Medžida. „O jednoj minijaturi Nakkaš Osmana“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 32-33/1982-83, Sarajevo 1984, 295–299.
- » Selmanović, Medžida. „Uticaj tursko-osmanske politike na islamizaciju u Bosni“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* 41/1991, Sarajevo 1991, 83–97.
- » Smajić, Ramiza. „Dva zanimljiva berata iz prve polovine 17. stoljeća“, *Prilozi* 32, Sarajevo 2003, 251–259.
- » Spaho, Fehim Dž. „Arhiv Orijentalnog instituta u Sarajevu“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* XXV/1975, Sarajevo 1976, 45–56.
- » Stipišić, Jakov. *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*, Školska knjiga, Zagreb 1972.
- » Sućeska, Avdo. *Ajani (prilog izučavanju lokalne vlasti u našim zemljama za vrijeme Turaka)*, Naučno društvo SR BiH, Djela XXII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka 14, Sarajevo 1965.
- » Sućeska, Avdo. *Istorija države i prava naroda SFRJ*, Sarajevo 1974.
- » Sućeska, Avdo. „Mâlikâna (doživotni zakup državnih dobara u osmanskoj državi)“, *Prilozi za orijentalnu filologiju* VIII-IX/1958-9, Sarajevo 1960, 111–142.
- » *Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*, (prir. Ahmed S. Aličić), Islamski kulturni centar, Mostar 2008.
- » Šabanović, Hazim. *Turski izvori za istoriju Beograda* 1/1, Katastarski popis Beograda i okoline 1476–1566, Istorijski arhiv Beograda, Beograd 1964.
- » *Türk Ansiklopedisi* Cild VI, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1953.
- » Zlatare, Behija. „Orijentalni institut u Sarajevu (1950-2015)“, *The Oriental Institute in Sarajevo: 1950-2015*. (prir. Aladin Husić), Sarajevo 2015, 9–17.

Internet

- » Beuc Ivan, *Hrvatski biografski leksikon (1983–2024), mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2024. (Pristup 23. 08. 2024. <https://hbl.lzmk.hr/clanak/beuc-ivan-arhivist>).